

GLOBE. VN. Specialist in totale heropbouw, De Standaard, Bart Beirlant, 17/10/2001

Als de VN straks te hulp geroepen worden om Afghanistan van de grond af weer op te bouwen, kan secretaris-generaal Kofi Annan terugvallen op de ervaringen van Cambodja, Bosnië, Kosovo en Oost-Timor. „De VN doen hoe langer hoe meer expertise op met de heropbouw van een land dat een 'failed state' was", zegt Jan Wouters, professor internationaal recht aan de KU Leuven.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken verklaarde maandag dat de VN een „leidende rol" zullen spelen in Afghanistan wanneer het Taliban-regime van de macht verdreven is.

Iedereen kijkt uit naar het leiderschap van Kofi Annan en zijn speciale vertegenwoordiger voor Afghanistan, de Algerijnse topdiplomaat Lakhdar Brahimi.

Jawel, de VN houden zich nog bezig met „klassieke" operaties inzake vredeshandhaving, zoals in Congo of Ethiopië. En uit een verder verleden sleept New York nog opdrachten-oude-stijl mee waarbij blauwhelmen zich jarenlang tussen strijdende partijen opstellen, zoals op Cyprus of in Kasjmir.

Maar de VN hebben van mislukte operaties in Somalië en Angola geleerd dat vredeshandhaving geen zin heeft als er geen vrede is.

„Men heeft geleerd dat men rekening met houden met de toestand op het terrein", zegt Wouters. „Eerst moet de situatie militair geconsolideerd zijn, zodat een hervatting van de oorlog onmogelijk wordt gemaakt."

Zowel in Bosnië, Kosovo als Oost-Timor doken de VN op nadat anderen het pad militair geëffend hadden: de Navo in het geval van de Balkanstaten na het deerlijke falen van de VN in Bosnië, het Australische en Nieuw-Zeelandse leger in het geval van Oost-Timor.

Zoals in Afghanistan, bleef er zowel in Kosovo als in Oost-Timor niets meer over na de nederlaag van respectievelijk het Joegoslavische leger en het Indonesisch leger annex militias. Infrastructuur kapot. Geen regering, geen administratie, geen juridisch apparaat, geen onderwijs, geen leger. In één woord: niets.

„De VN namen een alomvattende opdracht aan die geen voorgaande kende inzake omvang en complexiteit", vermeldt de VN-site over de opdracht in Kosovo.

„De rol is nieuw vergeleken met de klassieke opdrachten inzake vredeshandhaving. Met de uitzondering van Kosovo hebben we nooit voordien een grondgebied volledig bestuurd", zei Vieira de Mello, de vertegenwoordiger van Annan in Oost-Timor, nog in juli.

In Kosovo is die rol vandaag weggelegd voor de Deen Per Haekkerup, die net als Vieira de Mello verregaande bevoegdheden heeft om de Servische provincie helemaal opnieuw op te bouwen. „From scratch", heet zoiets in het Engels.

De VN zorgen er voor de uitbouw van een politiemacht, een justitieel apparaat en een hele administratie. Omdat de taak zo alomvattend is, werkt New York er met onderaannemers: de Navo moet voor de veiligheid zorgen, de EU is bevoegd voor de reconstructie terwijl de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) nieuwe instellingen (regering, parlement,...) voor haar rekening neemt.

„Als het ook in Afghanistan zover komt, vermoed ik dat er ook voor Afghanistan zo'n taakverdeling zal zijn. Dit wordt de grootste opdracht voor de VN, ook al gezien de omvang van het land", zegt Jan Wouters. „Er zullen veel middelen tegenaan moeten worden gegooid. En de humanitaire poot wordt zeer belangrijk, met een belangrijke rol voor het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen."

Waarbij Kosovo aantoont dat het niet makkelijk is om een „staat" uit te bouwen in een gebied waar loyauteit in de eerste plaats een zaak is van clans of andere premoderne structuren. Het kan een les zijn voor Lakhdar Brahimi, die Afghanistan uitstekend kent.